

Thune
U. G. Young
Vissele
Mär 8 1931

4173

Thun
Thun
Thun
Thun
Thun

Julen.

Omkring 3 veckor före jul slaktade man.

Hemma brukade vi bara slakta en gris. På Torup däremot slaktades det både en ko och en gris. Sedan kokades det sylta och gjordes korv, leverkorv, lungkorv och köttkorv. 14 dagar före jul bakade man. Först gjorde man 2 stora, eller ibland ännu flera, grovbrödsbak, med en 9 till 10 stycken kakor av 9 till 10 skålpond pr. st. i varje bak. Därefter bakades ett grovt sektebak och ett som skulle bli till kavringar, vilka bestod av hälften råg och hälften korn. Därefter gjorde man ett bak fint rägsiktsbröd. Sedan bakades ett par hundra rägmjölskringlor. Till jul köpte alltid ett halvt pund vetemjöl till jul, och därav bakades bullar och torkades skorpor. Mor tog alltid ifrån litet

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

forts.

4173

av degen och blandade i mera socker, och så gjorde hon julakringlor därav. Dem använde hon till att ge bort till sina vänner. Första gången under julen som mor for till kyrkan, var hon inne hos sina vänner med en bulle och en kringla.

Omkring 14 dagar före jul skulle fis-
kan läggas i blöt. Den lutades med aska och kalk.

Man skulle även brygga dricka till jul.
Då tog far korn med sig och for och mälte på Torup. Man
bryggde en 8 - 10 kannor dricka. Det slogs upp på träkärl,
ankare, som förvarades där det var kallt. Det första, bästa
och starkaste drickat kallades julöl och det sista, som
var svagare, svagdricka. Man fick ej dricka av det före
jul.

De sista dagarna före jul skulle skräddaren
komma och sy nya kläder till barnen. De äldre var det
inte så noga med. Kläderna vävdes av hemvävt tyg. När far

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

forts.

skulle ha nya kläder, tillverkades de av vadmal, som också hade gjorts hemma. Hemma hos oss brukade skräddaren vara en hel vecka. De sista ären bar han en symaskin med sig. Han kallades byskräddare "Jon Persa Pellen". Han sydde ej så väl och provade ej förrän plagget var färdigt. Passade det inte då, så slog han ett litet i ryggen, där det skrynklande. På nätterna satt mor uppe och stickade strumpor, så att vi skulle få nya strumpor till jul.

I bland hade vi också skomakare före jul, som lagade de gamla skorna, ty att göra nya hängde ej med dagarna före jul. Det gick ej åt så mycket skor, ty man använde mest träskor.

Efter allt detta måste man göra rent. Inte bara golven utan man tvättade hela stugan. På golvet strödde man sedan sjösand och där ovanpå hackat granris, men ej mera än att den vita sanden syntes. Så brukade man hänga upp figurer av silkespapper på väggarna. En krans av silkespapper och pappersblommor hängdes omkring klockan.

Detta skedde julafhton. Då dukades även det festliga julbordet. Längst fram på bordsändan låg bibel och psalmbok och Kristusbilder. Där låg även "Julbrevet", vilket var så stort som en halvuppvikt tidning. Längre bort på bordet var det mera skämtsamma inslaget. Där brukade vara fåglar och kattor. Ett brev "Snask-Lisa", som handlade om en flicka, som ville slicka i sig grädde, men så ville hon inte erkänna det, utan skyllde kattorna för det. Till slut gick det galet för henne, för att hon ljög. Kungsbilder varo också mycket vanliga att pryda bordet med.

Så länge jag minns, så hade vi julgran. Innan vi barn blevo så stora, att vi kunde klä den, så gjorde alltid mor det. Granen skulle vara så stor, att den räckte från golv till tak. ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~
~~xxxxxxxx~~ I julgranan hade vi en 10 st. talgljus i sänder. Vidare hängdes karamellerna, som varo med i gudmorshögar na, i granen, och för övrigt pryddes den av pappersremssor och tälamodspåsar. I dessa påsar var det nötter och de

fingo ej åtas upp förrän efter tjugondag Knut, då granen skulle plundras.

Precis vid skymningen på julafhton började jul-högtiden. Först åts meattan, som bestod av följande: en gristass med rödbetor, hemlagad ost, bröd och kaffe och en rågmjölskringla och kavring. När meattan var äten, skulle alla tvätta sig och sätta på sig de bästa kläderna. Därefter satte mor på risgröten och vi barn roade oss med att sätta ihop julbrev. Julklappar förekommo ej, men vi barn brukade få någon liten julbok. Vid åtta-tiden var kvällsmaten färdig. Före maten läste man fyra böner:

"Allas ögon vänta efter dig,

Du giver dem mat i sinom tid,

Du mättar allt, som levande är

Och uppfyller jorden med din välsignelse."

Amen.

"Välsigna oss Gud Fader,

Välsigna oss Guds Son,

Välsigna oss Gud, Du Helige Ande!" Amen.

Skriv endast på denna sida!

forts.

"Gud med en nödторvtig spis,
Du oss styrker här i livet.
Låt oss njuta vad Du givet
Måttligt och Ditt namn till pris!"

Amen.

Fader vår och Välsignelsen.

Kvällsmaten bestod av först smörgås och var sin skiva fint sektebröd, sylta (syltosten), korv, både rökad och kokt samt stuvas kål. Sedan var det fisk med hemmaplanted senap. Far satt och malde med en kula i ett fat, skakade på fatet så att kulan roterade. Till fisken fick man ej potatis utan bröd. Vid fisken tog far fram sin halvstopaflaska med brännvin, som förvarades i hörnskåpet bakom bänken. Även barnen skulle ha några droppar, de äldsta mera än de yngsta. Så kom grötten. Den var garnellrad med malen kanel, som var strödd i rutor. Allesammans åto vi gröt ur ett gemensamt fat och doppade grötten i mjölk, också i en gemensam kopp. Till maten fingo vi hem Skriv endast på denna sida!

forts.

Skåne
V. Gård
Vässby

Nyds av Olaf. Frödin
4173 Bör. av Anna Johanna
bryggt dricka. Medan vi åto hade vi granen täm. Vd 1870
1931

Efter maten lästes följande bön:

" För mat och dryck Dig vare lov, o Gud,

Lär oss i tro att hålla Dina bud.

Ära vare Gud Fader, ära vare Guds Son,

Ära vare Gud den Helige Ande.

Tack Herre Jesus för maten. "

Amen.

Den minste av glyttarna, som kunde, skulle läsa bönerna.

Innan andakten var slutad, fick ingen lämna bordet.

Till sist läste mor aftonbön och vi sjöng
julpsalmer. Därefter var det tid att gå och bädda och
lägga oss.

Far talade om, att på en del ställen tog man
in långhalm, och därav gjorde man en bädd och i den sovo
allt gårdenas folk under julnatten. Hemma hos oss gjorde
vi dock aldrig det.

Under julnatten skulle den överblivna maten

Skriv endast på denna sida!

Torts.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skane
Västra Götinge
Visseltofta
måär 1931

4173 Upp. av Olaf Thulin
Bör av Anna Johansson
Född 1870.

efter kvällsmaten stå kvar på bordet och ett ljus skulle
brinna.

På julafoten satte man ut en julkärve (havre) i närmaste träd till fåglarna. Vid dörrarna till ladugården lade man ut nytt granris, och kreaturen skulle ha ett fång hö av det bästa man hade.

Så många som kunde skulle gå till julottan. Då måste man stiga upp klockan 4, eller ibland kanske ännu tidigare. De, som ej kunde följa med till julottan, skulle sitta hemma och läsa och sjunga. Mor brukade stan na medan far var i kyrkan. Det var över en mil till kyrkan. På morgonen, då folk gingo till kyrkan, skulle granen brinna och i varje fönster skulle tändas två ljus. Före min tid talade far om, att då fick var och en taga ljus med sig till kyrkan. Det fanns hål i bänkarna att sätta dem i. I de gamla bänkarna i Visseltofta kyrka funnos sådana hål.

Efter julottan skulle man försöka komma hem

forts.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så fort som möjligt, ty den som kom först hem, fick först sin gröda inbärgad. följande år. Vi, som hade så långt hem, kunde ju aldrig komma först. När man efter julottan möttes utanför kyrkan hälsade man med: "Lycka till en god jul".

När man kom hem från kyrkan, åt man frukost och därefter läste mor en predikan ur Tollesson och så sjöng man ett par julpsalmer. Därefter började mor att laga till middagen, och far gick ut till kreaturen. De skulle ha ärthalm på juldagen, för att de ej skulle gå ifrån varandra, när de kommo på bete följande sommar. Till middag var det stuvad lutfisk och kall vitgröt och efter fick man var sitt äpple utav de allra rödaste man kunde finna. Middagen brukades äta vid 3-tiden och där-efter gick var och en åt sitt håll och vilade ett par timmar. Juldagen fick man ej gå nägonstans. Långt tillbaka slog man "matsö" efter dem, ^{som näste gå ut} för att det ej skulle bli något trolskt. Vid femtiden drack man kaffe och vete-

4173.

kakor. Vi barn ville gärna gå och titta på julabreven, men det fingo vi knappast för far ty det var ej bra att skratta den dagen. Så sjöng man psalmer och läste emellanåt. Vid ättatiden åt man kvällsmat men då ej så bestämt med maten, utan man tog vad man hade. När vi sedan haft julgransen tänd och mor läst en stund för oss, gingo vi till sängs.

Annandag jul måste man börja att laga ny mat, ty då var den första julmaten slut. Efter middagen togs nötterna fram och delades lika. Det var nötter, som vi plockat under sommaren nere i Täppet vid de norra lierna. Mor ville alltid ha några också, dem använde hon till att ge glyttar, som kommo och hälsade på.

Med nötterna gjorde man en massa lekar. Peka nötter, var en mycket vanlig lek. Man satsade 5 eller 10 nötter var. En person lade sig under bordet och en som var uppe pekade på en nöt. Därefter kom den som legat under bordet upp och plockade av nötterna tills han kom

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

till den nöt, som den andre pekat på. Hade man tur, kunde man plocka till sig många, innan man fick tag i den utpekade nöten.

En annan vanlig lek med nötter var "Nötasnurran". Den utgjordes av en bräda, som var formad till en urtavla med visare på. Man satsade lika många nötter och sedan fick man lika många nötter, som visaren pekade på.

Gissa nötter i händerna. En person hade ett antal nötter i händerna och så sträckte han fram händerna och sa till en annan person: "Jag kokar kaffe". Den andre personen svarade: "Jag dricker". Förste personen frågade: "Huru mänga koppar." Kunde då den andre personen gissa rätt, fick han nötterna. Många liknande frågor framställdes t.ex. "Jag kokar gröt". - "Jag äter." - Hur många gryntar du?"

Far brukade lägga en liten nöt under en finger och säga: "Min so laskar ät skogen". Någon annan skulle då svara: "Min laskar efter". Far frågade: "Vilket trä sover den under?" Den andre svarade: "Det bästa där är". Far frågade: "Vilket är det då." Om då den andre gissade rätt, d.v.s.
Skriv endast på denna sida!

gissade under vilken finger nöten låg, vann han nöten.

Följande vers användes också i nøttekar:

Orrarna spela på mossarna

Käringarna springa med pásarna

Var de komma, så snacka de

Få de något så tacka de.

Hur många gänger?

"Inne". "Vinne".

"Sätt." "Vätt."

"Den". "Vilken"?

"Nötter inne?" "Den vill jag vinna."

"På vad sätt?" "Genom en go'vän."

"Vem är den?"

Då säger man ett känt namn och räcker fram händerna, så att den andre ska gissa hur många nötter där är. Är det udda, så får han en nöt, är det jämma, så måste han lägga dit en nöt.

forts.

Man ejjorde även följande lek. Handerna lädres

ovanpå varandra och i ena handen gömdes en not och så

sade man: "Notter gunne,

Gott ja gunne,

Är det ovän eller unne?"

Glossade man rättlick man noten, i annat fall skulle man

Ge en.

"Notter undee!"

"Du ljuge."

"Huru mänga gångere?"

Så glossade man huru mänga. Var det rättlick han notterna,
men var det fel, måste han lägga dit så mänga som fannas

dels elller vore för mänga.

Man holl mänga notter i båda handerna till sam-

mans och så sade man:

"Här kommer en herreman ridaende, hur mänga betjän-

ter här han fortom herreman, hind och häst?" Man skulle
dåissa hur mänga det var fortom tre. Man svarade med
forts.

Skriby endast på denna sida!

TRedjedag juł var det kafferep i stugorna.

MÅNGA:

Händerna, så att man skulle hora, om det var få eller

4173

Då var det alltid rolligt, ty hemma var det nu vardags-
mat och grovt stektebröd. Juļoljet, som man hade i ett LER-
stop, skulle sättा på bordet hela juļen, och det fyldes
på i stoppet, så fort det tog slut.

På sondagen mellan juł och nyår var det ofta

Julkalas. Den vanliga maten var då smorgåsmat och stuvald

Vittskål, kost fälsk och korv, lutfisks, sås och senap, men
ej potatis, till ettretat fäck man risgröt.

Kar. t.ex.: Gömma ringen, stjälta makar och så dansade man

På sådana julkalas försökde man en massa juļle-

Förstads kring julgransen.

EN vanlig jullek var följande: Man satte på en

soffa och sätter det nägon, som sattes i golvet med en

käpp och lämnde till den, som satt brevid och saade: "Littet

kan den, som inte kan detta!! Innan man lämnade kärpen

skulle man tota i golvet. Så fortsatte man att lämna kärp-

forte.

SKRIV endast på denne sida!

ARKIV

pen till någon annan.

Leka kisse. Man satte sig på stolar i en ring, och så band man för ögonen på en person, och denne skulle sedan gå och sätta sig i knäet på någon. Den som hade ögonen forbundna skulle säga vem det är han sätter sig hos. Den skulle nämligen jama och förvända sin röst så, att det skulle bli så svårt som möjligt att känna igen vem det var.

Man får hålla på, tills man gissat rätt, då fick den personen gå upp och gå och så bytte alla platser.

Nyårsafton skulle man ha samma mat som julaf-
ton. Vi brukade då vara i Torup på kalas. Eljest var det
ej något vanligt bruk att vaka in det nya året.

Nyårsdagen skulle man gå till kyrkan så många som kunde. Vartannat år var det julotta i Visseltofta kyrka och vartannat i Verum. Samma var förhållandet med nyårsottorna. På nyårsdagen önskade man varandra: "Lycka till ett gott nytt år". Nyårsdagen skulle man för övrigt vara hemma, men det ansågs ej så farligt att gå ut då som juldagen. Julgranen skulle vara tänd både nyårsafton

Skriv endast på denna sida!

forts.

och nyårsdagen. Mor läste högt för oss under nyårsdagarna och det gjorde hon även under hela julhelgen..

Dagen efter nyårsdagen begynte man arbeta.

Om inte annat så körde man hem bränsle och högg ved. Så var det vardagligt igen ända tills trettondagen. Då skulle det vara samma mat som de andra aftnarna. "Då skulle alla gluggar (munnar) fyllas med gröt." Då skulle man mättas riktigt eftersom det var sista aftonen på julen. Litet av julen skulle dock lämnas till 20:de dag Knut. "20:de dag Knut kör julen ut." Då skulle julgranen kastas ut. Vi barn brukade få dela upp applena och karamellerna men det vackraste fingo vi ej äta upp, utan det skulle gömmas till nästa jul. Den kvällen skulle man ha gröt och lutfisk, om det fanns någon kvar. Barnen ville gärna kläda ut sig till "Knut." Karl klädde ut sig med färsrock och hatt.

Efter 20:de dag Knut var julen slut, och sen var det inte roligt. Nu var det slut med både kavringar och kringlor, och nu fick man äta grovt bröd i stället.

Skriv endast på denna sida!

forts.

4173

Det grova brödet, som bakades till jul, skulle räcka ända till Kyndelsmässe. Helst skulle det räcka ända till "Frudan." Ju längre det brödet, som man bakade till jul, räckte, ju bättre var det, det var nämligen skamligt att baka för tidigt efter jul.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17